

فقط ۱۷/۵ درصد از بودجه مصوب

پروژه های بیابان زدایی در سال ۱۴۰۴، تخصیص یافته است

# سرعت گیر بودجه برای بیابان زدایی

گزارش روز



خبرنگار  
سیده آرزو

در سال های اخیر بیابان هادر کشورمان وبه تبع آن در خراسان رضوی، بیشتر خودنمایی می کنندو عرصه ای برای جولان گردوخاک وریزگردها شده اند که دامن شهرها را هم می گیرد و این قدرت را خودمان با دست خودمان با تخریب مراتع، بهره برداری زیاد از منابع طبیعی، کندن بوته ها به صورت غیرقانونی و... به آن ها داده ایم. بر طبق آمار، میزان وسعت بیابان های ایران تا سال های گذشته، ۳۲ میلیون هکتار بوده اما اکنون به دلایل مختلف به ۸۰ میلیون هکتار رسیده که این نشانه پیشروی عرصه بیابان ها در کشورمان است. خراسان رضوی نیز جزو استان هایی است که عرصه بیابانی آن ۵/۵ میلیون هکتار و تقریباً معادل ۵۰ درصد سطح استان است و تعداد روزهای ناسالم در آن، هشتادری است برای اینکه باید هرچه زودتر اقدامات بیابان زدایی انجام شود تا کمتر شاهد گردوغبارها باشیم. سال هاست که خراسان رضوی قدم به عرصه سرسبز کردن بیابان ها گذاشته است، اما این کار آسان نیست و چالش های زیادی پیش روی آن قرار دارد که شاید مهم ترین آن ها، تخصیص بودجه بسیار اندک و افزون بر آن، تخصیص نیافتن به موقع همان بودجه ناچیز است.

تخصیص فقط ۱۷/۵ درصد از بودجه



آماري که سيد ناصر مرجاني، رئيس اداره بيابان اداره كل منابع طبيعي خراسان رضوي، در اختيار ما قرار مي دهد، نشان از اين دارد كه مجموع بودجه مصوب ملي و استاني مربوط به بيابان زدائي در سال مالي ۱۴۰۴ (از ابتدای فروردین تا پایان اسفند ماه همان سال که البته معمولاً تا اول تیر ماه سال بعد از آن هم تمدید می شود)، ۵۷ میلیارد تومان بوده است که ۳۲ میلیارد تومان از این میزان، مربوط به مصوبات ملی بوده و باید از سوی اداره کل منابع طبیعی تأمین می شده و ۲۵ میلیارد تومان دیگر نیز در قالب مصوبه استانی، باید از سازمان برنامه بودجه دریافت می شده اما در عمل چه اتفاقی افتاده است؟ به دلیل شرایط ویژه کشور در سال گذشته، از مجموع اعتبارات مصوب ملی، فقط ۳/۵ میلیارد تومان و از اعتبارات استانی، تنها ۵/۵ میلیارد تومان یعنی در نهایت ۱۰ میلیارد تومان، دست استان را گرفته است؛ به عبارت ساده فقط ۱۷/۵ درصد از بودجه تخصیص یافته است. با احتساب هزینه ۲۵ میلیون تومانی هر هکتار نهال کاری، به این نتیجه می رسیم که استان اگر کل این بودجه ۱۰ میلیاردی را نیز صرف نهال کاری کند، فقط می تواند ۲۸۶ هکتار نهال بکارد. این درحالی است که پروژه های دیگری مانند حفاظت از تاغ زارها و... نیز در دستور کار قرار دارد. مرجانی درباره هزینه کرد این ۱۰ میلیارد تومان، می گوید: ۱۰۰ هکتار نهال کاری در سرخس انجام شده و علاوه بر آن در رشتخوار، بجستان و خواف نیز نهال کاشته شده که البته اجرای پروژه خواف، از طریق مشارکت بوده است. با این حال همان طور که پیش تر اشاره کردیم، مشکلات در راه بیابان زدایی فقط به کمبود بودجه محدود نمی شود، بلکه همان بودجه ناچیز نیز به موقع ارائه نمی شود و ممکن است فصل نهال کاری بگذرد. مرجانی در این زمینه بیان می کند: در هر فصلی نمی توانیم نهال کاری کنیم و فصل نهال کاری پاییز و زمستان است، بنابراین باید اوایل سال مالی، اعتبارات آزاد سازی شود تا به شهرستان اعلام کنیم؛ آن ها نیز باید آنچه مزایده منتشر کنند و این کار زمان بر است. در مجموع اعتبارات باید قبل از پاییز به دست ما برسد؛ البته در سال گذشته، اعتبارات مصوب استانی به موقع به دستمان رسید.

آبیاری سه ساله برای استقرار نهال در طبیعت



طبق گفته وی، «امسال هزینه هر هکتار نهال کاری، بیشتر از سال قبل هم خواهد شد و جدای از این، اگر بخواهیم در سطح خیلی زیاد کار کنیم، مشکل آب نیز داریم.» نهال کاری فقط منوط به کاشت نهال نمی شود، بلکه هر نهال به یک پروسه آبیاری سه ساله نیاز دارد تا بتواند در طبیعت مستقر شود. استقرار نهال به این معناست که باید بعد از این مدت به ارتفاع بیش از یک متر برسد تا بتواند برای کاهش فرسایش خاک، مؤثر باشد. مرجانی اضافه می کند: بنابراین باید در حدی نهال کاری کنیم که توان آن را داشته باشیم. پرسیش بعدی از رئیس اداره بیابان اداره کل منابع طبیعی استان، این است که چه تضمینی وجود دارد که پیمانکار بعد از نهال کاری، آبیاری مستمر را انجام دهد. او می گوید: در این زمینه درصد سبزینگی نهال را ارزیابی می کنیم و بر اساس آن به پیمانکار هزینه می پردازیم. البته باران های خوبی که در ماه های اخیر باریده، سبب شده است که بسیاری از پروژه های نهال کاری ما موفق باشد، ضمن اینکه رشد «گیاهان خودرو» بر اثر این بارندگی ها نیز از فرسایش خاک، جلوگیری کرده است. «هنوز بودجه امسال مصوب نشده است، اما به اداره کل استان اعلام کرده اند که ۵ یا ۶ برابر سال قبل پروژه تعریف کنیم؛ به همین دلیل به شهرستان ها اعلام کرده ایم برابر طرح های مطالعاتی که دارند، پروژه تعریف کنند.» این جملات را مرجانی می گوید و البته این فرضیه را که احتمال دارد امسال نیز به دلیل شرایط جنگی کشور، بودجه چندانی نصیب استان نشود، تأیید می کند. او ادامه می دهد: امیدواریم امسال، تأمین اعتبار خوبی صورت بگیرد و بتوانیم طرح ها را اجرا کنیم، ضمن اینکه از طریق مشارکت مردم، می توانیم کارها را بهتر پیش ببریم.

مشارکت ۴۰ درصدی مردم در نهال کاری ها



آمار ۱۲۵۰ هکتار نهال کاری در سال های ۱۴۰۳ و ۱۴۰۴ که ۴۰ درصد از آن مربوط به مشارکت مردم بوده است، نشان می دهد که می توان هم با استفاده هم زمان از اعتبارات دولتی و هم با مشارکت مردم در پروژه های بیابان زدایی، موفق بود. مرجانی می گوید: در بعضی شهرستان ها مانند نیشابور، مشارکت مردم خیلی خوب بوده است. مردم به صورت داوطلبانه به منابع طبیعی مراجعه و اعلام می کنند که می خواهند نهال بکارند. ما نیز کمک می کنیم تا کار به شیوه کارشناسانه جلو برود. «مالج پاشی» یکی از روش هایی است که در آن با پوشاندن سطح خاک، مانع از فرسایش آن توسط باد و آب می شوند؛ روشی که طی سال های گذشته در منطقه سرخس انجام شده است اما حالا رئیس اداره بیابان اداره کل منابع طبیعی آن را «قدیمی» می خواند. او ادامه می دهد: البته سازمان منابع طبیعی درحال آزمایش روش جدیدی از مالج پاشی در چند استان است که در این روش، مالج پاشی با شن و ماسه انجام می شود و دیگر مانند مالج های نفتی برای طبیعت، آسیب زا نیستند. اگر این روش جواب بدهد، به سایر استان ها نیز تعمیم پیدا می کند.

۵/۵ میلیون هکتار: مساحت اراضی بیابانی در استان



۴۷۰ هزار هکتار سطح رخساره های بیابانی فاقد پوشش گیاهی



۲/۴۷ میلیون هکتار وسعت مناطق تحت تأثیر فرسایش بادی



۳۰ کانون بحرانی فرسایش بادی



۱/۲۶ میلیون هکتار مساحت کانون های بحرانی فرسایش بادی



۵۹۲ هزار هکتار سهم خراسان رضوی از جنگل های بیابانی کشور



۴۰۰ مساحت جنگل های دست کاشت



رتبه یک جایگاه استان در جنگل های دست کاشت



۲۷۳ هزار هکتار مساحت جنگل های طبیعی



ایجاد اولین ایستگاه بیابان زدایی کشور در خراسان رضوی

مرجانی با اعلام اینکه اولین ایستگاه ایران (تثبیت شن و عملیات نهال کاری) در منطقه حارث آباد سبزوار شروع به کار کرده است، اضافه می کند: تاکنون اقدامات بیولوژیکی و مدیریتی خوبی نظیر تولید نهال، جمع آوری بذر، مدیریت جنگل های دست کاشت، ایجاد بادشکن زنده و غیرزنده، نهال کاری از طریق گونه های بومی منطقه مانند تاغ، قره داغ و... در استان انجام شده است. طبق اعلام رئیس اداره بیابان منابع طبیعی استان، یکی از اقدامات بیابان زدایی که در شهرستان سبزوار انجام شده، مدیریت هرزآب کال شور است. در این راستا، ۷۵۰ هکتار عملیات مدیریت هرزآب با هدف استفاده از سیلاب، اجرا شده است و در نتیجه آن، دشتی که بدون پوشش گیاهی بوده، اکنون تبدیل به دشتی پوشیده از تاغ و سایر گونه ها شده است. سرخس نیز از این قاعده مستثنا نیست و از سال گذشته، طرح جامع مقابله با فرسایش بادی در این شهرستان به اجرا درآمده است.

طرح جامع مقابله با فرسایش بادی سرخس؛ معطل دستگاه ها

«طرح جامع مقابله با فرسایش بادی» در سرخس به دلیل گردوغبارهایی که طی چند سال اخیر در این شهرستان به پا می شد و حتی سرورکله آن به مشهد هم می رسید، تهیه شده و در قالب آن، ۵۰۰ عملیاتی نیز برای دستگاه های مختلف همچون آستان قدس رضوی، جهادکشاورزی، منابع طبیعی، راه آهن، اداره کل پایانه ها و راه ها، بالایشگاه خانتگیران و... تعریف شده است. پاسخ مرجانی به این پرسش که این دستگاه ها تاکنون چقدر به اقداماتی که باید انجام می داده اند جامه عمل پوشانده اند، این است: تاکنون چندان کاری انجام نشده است؛ به همین دلیل، نامه ای به دبیرخانه (سازمان محیط زیست) زده ایم تا به دستگاه ها اعلام کنند که کار را شروع کنند. او ادامه می دهد: شرکت نفت نیز وعده داده است که ۲۰۰ میلیارد تومان بودجه برای شهرستان سرخس در نظر بگیرد و امیدواریم این بودجه ارائه شود. اما هنوز کاری در راستای طرح جامع انجام نشده است.



خسارت ۱۳۰ میلیاردی کانون های فرسایش بادی به استان

آسیب کانون های بحرانی فرسایش بادی، چیزی فراتر از گردوغباری است که ما مشاهده می کنیم و طبق برآوردها، این کانون های بحرانی، سالانه حدود ۱۳۰ میلیارد تومان به زیرساخت ها، اماکن مسکونی و زیست محیطی استان، خسارت وارد می کنند.



تجربه موفق چین دور از دسترس ما نیست

بیابان زایی بعد از دو چالش تغییر اقلیم و کمبود آب شیرین، سومین چالش مهم جامعه جهانی محسوب می شود که این موضوع، اهمیت دوچندان مقابله با این پدیده را نشان می دهد؛ در چنین شرایطی، استفاده از تجربه موفق سایر کشورها علاوه بر تأثیر بر سرعت پیشبرد کار، می تواند از هزینه های دوباره مطالعه و پژوهش نیز بکاهد. اگر بخواهیم به تجربه موفق کشورها نگاهی بیندازیم، چین یکی از آن نمونه هاست که بیابان هایی به مراتب بدتر از ایران داشته و اکنون آن ها را به سرزمین هایی حاصل خیز و سرسبز تبدیل کرده است، پس این موضوع برای ایران نیز دور از دسترس نیست. البته چینی ها اعلام کرده اند بیابان زدایی در ایران به مراتب راحت تر از چین است؛ چراکه آن ها الگوی بیابان زدایی را اجرا می کنند که برپایه فقرزدایی و با کمک صنایع کویری امکان پذیر شده است و بر این اعتقاد هستند که ایرانی ها نیز این امکان را دارند و زمین های ایران صد برابر چین، مستعد رویش گیاهان، است.